



יואב בריאל: „אופוס אורתופדי מס' 11" — מתערוכתו בגלריה גורדון (ראה רשימה בעמוד הסמוך).

שירים על הנושקל

בלי איפור?

מאת מנחם בראון

דומה כי המשחק השירתי ששיח קה דליה רביקוביץ ב„אהבת תפוח הזהב" הוא בעל שלמות והצדקה מלאים יותר מן השלמות וההצדקה המציניים את „הספר השלישי". כל כתיבת שירה היא בעלת ממד מינימי הקי ותחפושי מכוויב. את הכבוד המישהקי ב„אהבת תפוח הזהב" ניח תן להאר כך: דליה רביקוביץ תתי חפצה והתאם ה החפציה ההפוכה של צבטוניות. של טוב. של לשון חינוקות. של „נהר צהוב" שמאמיר נים בצוהבו. הכל הבינו שמדובר כאן בהתחפשות. ואף על פי כן נצי שו שותפים למשחק. דליה רביקוביץ ביץ שיהקה במלך שירד עם אהר בתו לחתנית הספינה. הקורא שיהק איתה. דליה רביקוביץ שיהקה ב"בובה ממוכנת". הקורא שיתק איי תה. מה הרטיס כליכך במשחק הזה? אולי העובדה שהכל ידעו כי מאחורי המשחק הזה, הוזהר הוה, היו „הרבה עלבון והרבה אבק". משהקת ככה דק מי שכואבת ככה.

כשדליה רביקוביץ. בתוך כל המי הומה האוואנגארדית ששרדה בידי רה העברית, כתבה: „והיה לי כוד בע של קש / עם קישוט דובדבן". היא קבעה עמדה ספרותית בעלת משמעות נחרצת. אבל כשמתברר שאותה משוררת, שדימיתי לחשוב כי היא גקיה להלוטין מתסביכים „אקזיסטנציאליסטיים", מעדיפה ב" „הספר השלישי" ניסוחים צחיהים ומיושנים כמו „אני לא יכולה להי בין את העולם מחדש / וגם איי טעם" או: „מי כמוני יודע מה גדול ככלם / של אנשים", אני שואל: להיכן נעלמה ההתביישות. ההסתתרות של „אהבת תפוח הזהב"? מהיכן הבטחון האקאדמי ב" התבטאויות ההפופות הללו?

כך. כך. כשדליה רביקוביץ כתב בה על „הנהר הצהוב", כסבור היי תי שהיא בזה ל„נובר"יש" האקלי זיסטנציאליסטיים. אבל כשדליה רביקוביץ מביעה ישירות את דעתה על העולם, שוב אינני יודע מי הוא הנובר"יש. בשולי „הספר השלישי" מעירה דליה רביקוביץ באקסצנטריות, כי „זהו, לדעתה, הטוב שבספריה". ולא קשה להבין את טעמה של ה" אקסצנטריות הזאת: כמו כל אשה, המופרת לציבור באיסורה, גם דליה רביקוביץ סיפחה את המחשבה ש„גם בלי איפור היא נראית טוב" ואפילו „הכי טוב" אם כך ואם כך, ההערה כי „הספר השלישי" שלה הוא המעולה שבספריה ודאי קוממה חלק מן הקוראים, הזוכרים עדיין לטובה את דליה רביקוביץ של „אהבת תפוח הזהב" ו„הורף קשה". והמזוכנעים שאין בענייני שירה הבדל בין הפעה מאופרת להופעה לא"מאופרת. בכופו של דבר, הכל משחק והכל איפור. אם דליה רביקוביץ מעדיפה לשחק בלי איפור, זהו, אולי, עניינה ולא עניי ייננו: אבל ראוי להדגיש, כי מבי הינת העולם הנפשי אין שום הבדל בין הצבעונין הבאלאדי והאגדי של „אהבת תפוח הזהב" ובין השורות הירודיויות השקיפות של „הספר השלישי" — יבניגוד למה שדלית רביקוביץ הועבת — אין שום „עדיפות אנושית" לניסוח „תושפ" ני" כמו „כאב הוא דבר בלתי־אנוי שיי על ניסוח כמו „אנא, קחני בעצם ידוך / שיר לשבת בכת אהיבך" (מתוך „אהבת תפוח הש" והכ").

ממילא אין עדיפות ל„הספר הש" ליש" על „אהבת תפוח הזהב". זאת ועוד: אילמלא חששתי להש" תמש במלה „זקוקים", בארץ שבה זקוקים בעיקר למסוסי „פאנטום", דייתי אומר כי השירה העברית הנכתבת זקוקה יותר לשמלה הביי שנית של „אהבת תפוח הזהב" מא" שר לבגד הפכהון הנשי של „הספר השלישי".

כפרה השלישי מופיעה המשו" ררת דליה רביקוביץ גק" ייה מאיפור. היא הורידה את האי" פור הכבד, המבושם והיקר של „אהבת תפוח הזהב" (הכוונה ללשון הבשומה והיקרה של: „הט" לך ירד עם אהובתו להתתית הפי פינה / לבחור לה מבין גנוי מתנח" — מתוך ספרה הראשון) וגם את האיפור הכפורטיני יותר של „הר" רף קשה" (הסגנון המתפנק של: „קח אותי אל ירכתי צפון / קח אותי אל האיקינוס האמלנטי" — מתוך ספרה השני).

עכשיו, בלי איפור, היא כותבת: „כאב הוא דבר בלתי אנושי". — ואם פעם מנתה את קסמי הנהר ה" צהוב, הנה עתה היא כותבת בספרה השלישי: „חזיון הנהר הצהוב כבר אינו מוליכני שולל / בי אין כנהר דבר זולת מיב". אפשר, כמובן, לפטור את הפסוק „חזיון הנהר הצ" הוב כבר אינו מוליכני שולל" בביי אור פשוט: האשה, שפעם, ככל ה" נערות הצעירות בעלות הנפש, ה" אמינה ב„נהר הצהוב" יודעת כיום בהתבגרה, כי אין בנהר („הצהוב") דבר זולת מיב. ביאור באנאלי זה איננו עומד על העיקר. הפסוק „הנ" הר הצהוב כבר אינו מוליכני שר" ל" מייצג, בעצם, פואטיקה חדשה של דליה רביקוביץ: הפוא"טיקה של היושב.

בשירתה המאוחרת פועלת דליה רביקוביץ על פי ההכרה הבאה: אין זה מוסרי לכתוב בלשון משומ" נת מדי ומתופנקת מדי (עם הרבה „נהר צהוב", „מלכים" וכו') על כאבים, שלה ושל אחרים. ומתוך בטחון, ש„הכאבים ידברו בעדם" מסתפקת המשוררת בדיווח דייקני ויבש על הטוב: „כאב הוא דבר בלתי אנושי" או „כשאדם יושב לבדו בחדר / מה אנשים מן החוץ יודעים עליו?".

אני הושב ש„הספר השלי" שי" מכיל גם שירה מצויינת, אבל הייתי רוצה להתוודות על צער מסוים, שיש לי בקשר לדרך הח" דשה, שבחרה דליה רביקוביץ ל" שירתה. שירי „אהבת תפוח הזהב" הופיעו בשירה העברית בשעה שה" מולת המודרניזם ניצבה בפתח וה" זה בתוך כל היושב המתוכנן, הפ" גייה הוולגארית ללשון הדיבור והי דומינאנטיות של החרון ההופשי, בלשו שירי „אהבת תפוח הזהב" ב" חמדת כל „הערכים הישנים": שיי מוש בעברית חגיגית ומסתורית, ביי נוי מישקלי וסימטרי של חלק ניכר מן השירים ונישאים שגורים ו„סיר טיים": המלך, יום השביעי בשבת (בשיר הנכלא „המדה") וכו'. אינני יודע מה היתה דליה רביקוביץ ל" קוראים אחרים, אבל לי היתה מין מלאך"שמירה של המסורת בתוך מה שנראת לי (גם היום) כאוואג" גארד השוך ופרוץ לכל רוח.

השמירה ששמלה דליה רביקוביץ על „הערכים הישנים" בשירה, על מסורת השירה, לא נראתה כשמירה מאונס. מתוך מיגבלות אובייקטיבי ביות. לא משוררת „תמימה, ענו" גה וגשית", שנשיותה כופה עליה מיגבלות, כתבה את „אהבת תפוח הזהב". היה ברור כי עניין לנו במ" שוררת שיכלית. היודפת מה שהיא עושה, ועושה זאת להפליא, לא ש„הספר השלישי" הפך אותי לחר" שר בשיכליותה של דליה רביקוביץ, אבל ספר זה וידע אותי מקרוב יר" חר לעולמה הרוחני, ואינני בטוח שלא הייתי מעדיף להתוודע לעולם זה דרך שני ספריה הראשונים בל" בר. „הספר השלישי", בחלקו, הוא הרבה יותר ניסויי והרבה פחות פבוטת משיריה הראשונים, או מנ" קודת"מוצא אחרת": „הספר השלי" שי" הוא ספר אופנתי הרבה יותר בסגנונו ואקסטרואוגאנטי יותר מספרה הקודם „הורף קשה", שלא לדבר על ספרה הראשון „אהבת תפוח הזהב".